Ч. 219 (11.510). Львів, четвер 3. жовтня 1929. Гроплата оплачено ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

По розвязанні чеського парляменту.

(Кореспонденція з Праги.)

Прага, 27. вересня 1929.

Дня 25. вересня 1929. оголошено декрет президента республики про розвязання обох палат Народнього Зібрання Ч. С. Р. Безпосередньою причиною цього був спір між двома найбільшими партіями Ч. С. Р. аграрною і клерикальною за четвертого міністра у коаліційній владі. Одначе це був лише наслідок постійних сутичок і непорозумінь у коаліції. Наслідком процесу д-ра Туки в ній неясною стала ситуація словацьких клерикалів, а наслідком оборотового податку ситуація промисловців. Влада рішилася з огляду на загально напружені відносини розписати радше нові вибори, ніж наражуватися на небезпеку розбиття коаліції димісією трьох міністрів чеської клерикальної і двох міністрів словацької клерикальної партії при найближчій нагоді.

Взагалі слід признати, що ситуація владних партій при нових виборах представляється куди краще ніж опозиційних. Передовсім великих здобутків очікує партія чеських клерикалів, яка буде користати з атмосфери величавих зїздів Орлів у липні ц. р. і 1000 ліття св. Вячеслава у вересні ц. р. У цих зїздах виявилася велика сила згаданої партії, так, що клерикальна партія йде з великими надіями до виборів.

Таксамо і словацькі клерикали очікують скріплення своїх позицій при слідуючих виборах. Процес д-ра Туки став внаслідок відповідної агітації процесом проти всіх словацьких автономістів, а факт, що клерикали рішили поставити д-ра Туку на перше місце серед своїх кандидатур без огляду на вислід процесу, свідчить про те, що д-ра Туку вважається вже загально мучеником за права словаків. І він, як такий, має для клерикалів притягнути і тих словаків, що досі від співпраці з ними відтягалися.

Народні демократи можуть при надходячих виборах теж зискати. З одного боку наслідком незадоволення селян з низьких цін збіжа і худоби, а з другого боку тим, що соціялістичні партії не мають жадного виборчого клича, який міг би притягнути виборців. Соціяльне обезпечення, за яким побивалися ліві партії скінчилося повним фіаском, — у комуністичній партії розвал, — а витревала праця чеських фашистів та національний характер святовячеславських торжеств у великій мірі причиняться до підйому національних почувань громадянства.

Відносно найслабше почувається перед цими виборами чеська аграрна партія. Як це вже сказано, низькі ціни земельних продуктів та худоби, викликали некорисний настрій у виборців-селян. Одначе аграрна партія була змушена до виборів, а втрату популярности хоче собі надолужити твердою організованою агітацією, яка при розгалуженості її партійного апарату, при великих грошевих засобах, як також внаслідок того, що 70 проц. державного адміністраційного апарату є в її руках, зможе удержатися на відповідній позиції, та вийти з виборів з меншими втратами. До виборів йде партія під кличем: рівність рільничої продукції з іншими галузями промислу та рівність дрібних рільників з іншими клясами.

Вибори є неприємною несподіванкою для опозиційних партій. День виборів усталений на 27. жовтня ц. р. значить не цілий місяць остає для виборчої агітації. Внаслідок того кілька малих партій не візьме цілком участи в виборах, бо нема часу на передвиборчі приготовання.

Тяжке є положення комуністичної партії. В її нутрі — розвал, — а старі, ніколи нереалізовані кличі та виборчі обіцянки, не зможуть потягнути мас за собою. Із невідрадного положення комуністичної партії бажають скористати чеські соціялісти та соціяльні демократи, які при цій нагоді хочуть відібрати від ослаблених комуністів ці, які при останніх виборах їм забрали. При евентуальній їх побіді не виключена зелено-червона або чорно-червона коаліція. Про таку можливости говорено вже на передодні розвязання парляменту.

Коли зробити коротко підсумки теперішнього політичного положення, то прийдеться підкреслити більшу правдоподібність пересунення виборців у нутрі поодиноких таборів коаліції та опозиції, ніж їх пересунення з одного табору до другого. Майбутній уряд буде складатись під кутом виборчих здобутків аґрарної партії. У випадку значного неуспіху аґраріїв, не виключене, що вони, колись найсильніша партія, не вплинуть навіть участи у творенні нового уряду.

Отже теперішні вибори у Чехословаччині можуть спричинити дещо змінений уклад парляментарних сил, а тим самим і дещо відмінну урядову політику.

М. Стахура.

Англія вислала запрошення на фльотову конференцію.

Англійське міністерство закордонних справ вислало через своїх амбасадорів у Парижі, Римі та Токіо запрошення на фльотову конференцію. Ця конференція має відбутися в половині січня будучого року в Льондоні. Вона має обговорити проєкт умови про ревізію вашінґтонського договору з 1921 р. Вислід праць конференції має бути переданий як матеріял підготовчому комітетові для розоброєння при Лізі Націй. З Токіо повідомляють, що японський уряд рішив приняти запрошення на конференцію.

„Безперервний тиждень".

Т. зв. пятиденний робітний тиждень у Радянській Україні.

В харківському „Комуністі" з 27. вересня ц. р. читаємо, що Рада Народніх Комісарів рішила встановити для всіх радянських адміністративних установ, а також для управ республиканських та союзних трестів і синдикатів як правило пятиденний робітний тиждень (4 дні праці і 5-тий день відпочинку) з семигодинним робітним днем для співробітників і з відповідною обідовою перервою на пів години. Рада Нар. Комісарів рішила, щоби на безперервний тиждень перейшли вже з днем 1. жовтня ц. р. всі центральні установи, зокремаж ВУЦВК-ет, Ради Нар. Комісарів, Укрдержплян, Всеукраїнська Рада Професійних Спілок, усі народні комісаріяти та інші центральні державні і кооперативні установи.

Окружним виконавчим комітетам доручено опрацювати пляни переходу окружних, районових і сільських установ на пятиденку. Окрема комісія розроблює плян переходу на цей т. зв. безперервний тиждень усіх торговельних і інших підприємств.

Таким чином у Радянській Україні, як зрештою і в цілому Радянському Союзі, починається вводити в життя новий календар. Рік матиме 73 тижнів. Отже в році буде і 73 дні відпочинку. До днів відпочинку не входять революційні роковини і свята. Місяці остають незміненими. В днях 2, 4, 7, 9, 12, 14, 17, 19, 22, 24, 27, 29 і 31 кожного місяця не може бути ніяких засідань урядових установ, бо все має тоді працювати без перерви для заг. добра. Розклад праці установ укладається все на час від жовтня до жовтня. Іншими словами комуністи постепенно підготовляються до введення в життя нової, комуністичної ери числення часу. Початок комуністичного року починається в память жовтневої більшовицької революції дня 1. жовтня.

Вислід чищення комуністичної партії.

На засіданні союзного Центрального Виконавчого Комітету комуністичної партії Ярославський подав справоздання з чистки комуністичної партії. Всього виключено з партії 130.000 людей; з того 20 проц. припадає на членів сільських комуністичних гуртків (ячейок).

Закарпаття і вибори.

Зовнішні і внутрішні причини кольоніяльного режіму. — Українська ідея на Закарпатті. — Молодь носієм будуччини народу.

Несподівано розписано вибори в чехословацькій республиці. Ще більш несподівано впали вони на наше Закарпаття, яке — як подає вчорашня кореспонденція — зовсім не є підготоване до виборів. А речинець виборів недалекий. Не цілих чотири тижні, а по останнім відомостям навіть не цілих три тижні ділить нас від дня виборів.

Недавно вказували ми на ті важкі відносини, серед яких животіє наше Закарпаття. Вказували ми на поліцейський режім, на кольоніяльну систему, приноровлювану чехами. Та — будьмо справедливі! — не є це виключна вина чехів. Є це в значній мірі теж вина місцевого елементу, його розбиття на численні партійки, є це вина місцевих провідників, перебільшених амбіцій, неперебірчивої особистої боротьби. Доказом цього вчорашня кореспонденція доброго знавця тамошніх відносин. Тільки на такому морально запущеному ґрунті можуть чехи успішно проводити стару політику: „поділяй і пануй".

Зясувавши стан „партій" та їхніх провідників, наш кореспондент пише про невеселі гороскопи. Правда, українська ідея зростає, але вона не в силі оформитися політично, не в силі виступити самостійно. Липневий зїзд молоді змарновано, лякаючись чеського гніву.

Вибори є єдиним способом політично оформити українську ідею, поширити її в масах, накреслити її розвиткові перспективи, звязати закарпатську частину українського народу з українським великаном.

І це є основне, почесне і далекосягле завдання тієї молоді, що недавно самовизначилася, що приняла природну плятформу єдности з усім українським світом. Було би з нашого боку надто сміливо входити в подробиці і давати поради молодій українській генерації, як конкретно вона має поступати, щоби осягнути намічену мету. Ми тільки підкреслюємо, що крайня пора вийти із чисто декляративних рямок і ступити на шлях продуманої пропаганди і доцільної боротьби. В першу чергу треба негайно поробити заходи, щоби в межах спроможности обєднати український, а вірніше: українофільський табор, а опісля висунути загально зрозумілі й актуальні кличі, з якими слід піти в народ.

Коли перед кількома літами в Празі поліція підчас демонстрації гумовими кнутами змасакрувала чеських студентів, вони вислали до през. Масарика депутацію зі скаргою. На скарги студентів відповів през. Масарик, що він спочуває зі студентами, але він є безсильний, бо є тільки конституційним президентом. Не він розпоряджає поліцією, а міністр внутрішніх справ, який є представником і виразником парляментарної більшости. Нехай-же студенти при найближчих виборах вийдуть зі своєї пасивности, нехай вони зацікавляться громадськими справами, підуть в народ і своєю агітацією доведуть до вибору таких послів, яких вони бажають собі. А тоді й режім матиме таку закраску, яку нададуть йому посли, вибрані при допомозі студентів.

Те саме у звязку з розписаними виборами можемо й ми сказати нашим закарпатським братам, а особливо молодій генерації:

Прийшов час, коли треба себе проявити, голосно і ясно висловити постуляти нової генерації, при допомозі пропаганди зробити їх загальними, вказуючи на кривди маси і висловлюючи її бажання. Обовязком молоді взятися з народньою масою, покликати її до спільної боротьби, створити силу, з якою рахувались би і старі крутії з мадярсько-москвофільської школи, і чеські наємники, і безобличні „наші". Тільки тоді зросте і розцвіте українська ідея, повстане жива сила. Тільки тоді зможе наступити ліквідація кольоніяльного режіму.

І тому молодь повинна тямити, що доля народу — не в чиїх інших, а в її руках, бо вона є

посієм будуччини народу, його змагань та ідеалів. А тямлячи це і будучи гордою на свою велику місію, вона повинна взяти живу участь у чових виборах.

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

Найважніше гасло!

Навязуючи до останніх бомбових подій у Львові, щодо яких перед трьома днями появилися поліційні реляції, „Курер Варшавскі" містить передовицю „Зміцнити польський елемент над Сяном".

Варшавський орган зазначує, що проблема нац. меншостей вже тратить своє значіння. Мовляв. квестія нац. меншостей істнує для міжнародньої опінії майже виключно в культурному зЄсязі, забезпечуючи меншостям спромогу розвитку їх язикових і релігійних признак. Горожанські права дається їм тільки під категоричною умовою льояльности супроти держави. Тому, колиб тепер Польща енергічніше взялася до винищення переворотних інтриг, то це не здивувалоб нікого в Европі. Львівські події достаточно усновують

„той курс в нашій внутрішній політиці, особливо, що наших історичних і культурних прав до червенської землі вже ніхто в світі не пробує квестіонувати поза горсткою руських шовіністів. Де-не-де, але в тій справі вже не потребуємо при кожній нагоді ломити собі голову над питанням: що на те скаже заграниця?"

А тимчасом польська опінія не застановляється над розмірами небезпек. Польське громадянство спить, заколисане фразеольогією про згідне співжиття двох братніх народів, про толеранцію, про антидержавний шовінізм львівської молоді (очевидно польської). Це є фразеольогія для тих людей, що не знають як слід польсько-української проблеми. А тимчасом розвивається широка агітація в краю.

„Українські часописи з усею певністю голосять, що русини є вже готові з економічною і культурною організацією, що тепер надходить час. доба діла. Східна Малопольща є поважно загрожена. Не значить це, щоби нам могла погрожувати її втрата. На те не дозволить достаточно сильний польський нарід. Але на тих землях виростає зорганізований елемент, ворожий Польщі, який духом ірреденти перепоює селянські маси, який готов є розпочати страшне діло знищення кожної державної праці, що змагає до поменшення національних ріжниць, що все явніше, працює над витворенням в краї атмосфери постраху супроти туземного польського населення".

Опінія польська мусить боронитися і то негайно. мобілізуючись для тієї квестії.

„Мусимо сягнути доразово до тієї сили, яка від віків у боротьбі за Львів і червенську землю ніколи не завела. Оборонила вона ту землю від нападів татарських і турецьких, зуміла протиставитися козацькій навалі, боронила польськости тієї землі в добі австрійської займанщини, коли то „руські" намагання находили можних протекторів у Відні, а також у Берліні, вона геройськи оборонила Львів перед бунтом українських відділів в 1918 р., вона там усе була чинником державно- і культурно-творчим. Та сила є там і тепер. Треба її тільки зміцнити, треба щиро й успішно помагати в безсумнівнім інтересі Польщі. Раз укінці усвідомім собі, що польська меншість на червенських землях є продовженням рамени польської державностя — то не маса, то не політичні табори, з яких одні є милі тим, а другі іншим, але то в сумі один із міцних окопів польської держави. Тамошній польський елемент, що високо стоїть під організаційним оглядом, що є гідним наслідування прикладом інстинкту і свідомости національних завдань, все виявляв подиву гідну солідарність супроти небезпек, що погрожували тим землям. Той інстинкт тамошнє населення зберегло, але треба його вміло розбудити, а головно зірвати вкінці з методами розбивання польського елементу в обличчі неприятеля. Зміцнення польського елементу на окраїнах — ось гасло хвилі. Як найбільшою опікою і підтримкою всієї опінії треба окружити заслужені польські організації, які довгими літами успішно помножували польськість на тих землях, були органами правової польської думки, треба працювати над скупченням польського загалу, окружити його моральною опікою, допомогти йому матеріяльно, заохотити до активности, зміцнити чисельно. Без огляду на те, яким хто програмам покланяється в справі полагоди меншостевої квестії, гасло зміцнення польськости на окраїнах мусить бути гаслом головним. Політичний спір за меншостеву програму і так буде вестися дальше. Одначе від нинішнього дня зміцнюймо польський елемент на окраїнах".

Жіноцтво в господарському житті.

Переглядаючи останній звіт з розвитку нашої кооперації, находимо в ньому невеличкий уступ: Жіноцтво в кооперації. З нього довідуємося, що жіноцтво становить заледво 9.9 відсотків членів у нашій кооперації, разом 22.904 зорганізованих жінок. Із них є 93.4 відсотків у селянських кооперативах, а лише 6.6 відсотків у міських. А що і в міських кооперативах становлять чисельну більшість хлібороби, так що і тут припаде поважне число членства хліборобському жіноцтву, то не минемося — так подає звіт — з правдою, коли скажемо, що з усіх жінок міська жінка становить заледви 3 до 4 відс. в кооперативній організації. Значить жінки, а головно наші інтелігентні жінки стоять ще осторонь від кооперативної організації, хоч тут їх роля повинна бути дуже поважна.

А яке значіння жінки в господарському житті взагалі? Не будемо розводитися над тим, скільки углів тримає жінка в хаті, бо вже остогидло слухати цю пусту фразу по всіх вічах та нарадах, але загляньмо в чужу літературу, яка обговорює це питання більше науково, на основі фактів, спостережень.

Американець Герберт Кассон довголітній дослідник тайни успіху в інтересах і автор кількох наукових та інформативних розвідок на ці теми,*) посвячує в своїй книжці „Штука інтересів" один уступ значінню жінок в інтересах. Він твердить на основі докладно переведеної статистики, що торговельний ринок належить майже в цілости до жінок. Мущини заробляють гроші, а видають їх жінки. Вони видають взагалі втроє більше грошей ніж мущини, а в торговлі купують 85 проц товарів тоді, як на мущин припадає 15 проц. Тому вони є в господарсько-торговельному житті для купця куди вартніші ніж мущини. Вони є властивими покупнями одежі, матерій, поживи, всіляких окрас, а навіть не мущини, а жінки утримують кожний ювілерський інтерес. Автор подає далі, що згідно із статистикою, переведеною на протязі одного року в одному великанському торговельному підприємстві купували жінки 99 проц. постелі, хатних окрас, килимів, рукавичок, соняшних парасолів, 90 проц. кухонного знаряддя, 85 проц. полотна, білля, тоалетних предметів, а навіть з чисто мужеських річей купували жінки 60 проц., а мущини лиш 40 проц., причому купували жінки 10 проц. мужеських капелюхів. Белетристичних книжок купували жінки також більше ніж мущини, бо 65 проц. Коли мущина купує собі одяг, то в 70 проц. у товаристві жінки, а один купець самоходів подає, що при купні са-

*) Справа інтересів трактується нині як наука, оперта на студіях і дослідах і має свою досить богату наукову літературу. Усім тим, що не годиться з моїми думками в статті „Добродійність та інтерес" раджу замісць давати відповідь на їх відповіді перечитати ці розвідки хочби лише Кассона. Одна, на жаль, лише одна вийшла в українській мові під заг. „Тайни успіху в інтересах", накладом Мих. Тараньки. — **Автор.**

РОМАН МОНЦІБОВИЧ.

Процес Галілея.

Минає 365 літ від народин одного з титанів астрономії, великого фізика Італії — Галілея Галілеї. Здається небагато є таких імен, які дійшлиб до такої слави, як саме це, а заразом не має може людини, якої життя простелилось би таким тернистим шляхом.

Галілео Галілеї (1564—1642) уроженець Пізи. Вже від молодих літ майже пристрасно любив математику, визначаючись при тому незвичайними здібностями. Маючи 47 літ, після професорських катедр у Пізі й Падуї, дістає в 1611 році становище „надворного математика" фльорентійського князя Косімо II. Великий талант і щасливі відкриття промостили внедовзі надворному математикові шлях до лаврового вінця, а також і до... судейського стола.

Галілеї був більше фізиком як астрономом і математиком; майже всі його відкриття були того роду, що не вимагали основнішого, астрономічного знання-вишколу. Як відомо, не був він властивим винахідником далековиду (телескопу), яким довершив згодом свої великі епохальні відкриття; далековид прийшов на світ у Голяндії.

Найважнішу ролю в житті Галілея відограли зносини з Римом. Слід зазначити, що спершу ставились римські трибунали дуже прихильно до самого Галілея і до його дослідів. Ось що пише він в одному листі до якогось невідомого, з датою 12. квітня 1611 р.: „Мене виріжнюють тутешні (римські) кардинали, пралати та ріжні князі. Бажають пізнати мої обсервації та відкриття, а при тому всі вони дуже вдоволені". Лист писаний з Риму, де перебував астроном безпосередньо перед виїздом у Фльоренцію. І „Рома етерна" прихильно приймала будучого окаянника. Чин Ісусовців приготовив навіть у честь гостя святочну академію в римській колегії. Одначе лише пять літ тревали приязні відносини між Галілеєм і Римом. У 1615 році зявляється вчений астроном знов у вічному місті, але цим разом стає перед трибунал св. Інквізиції, обвинувачений в єресі за ширення науки ворожої св. Письму. Що-ж сталося?

На фльорентійському дворі продовжував Галілеї досліди над соняшними плямами. І ось 1613 р. видає твір: „Історія та виясненя соняшних плям", де заявився без застережень за системою Коперника. А треба знати, що цю систему офіційно вважали за гіпотезу, опираючись на сфальшованій передмові видавця коперникової розправи протестанта Осіяндера. Він видаючи твір, у страху перед своєю церковною владою додав на початку передмову, з якої виходило, що автор предложив свою науку лише як якусь фікцію для унагляднення і влекшення обчислень та в тому змислі визнав її гіпотезою. Отже не диво, що твір Галілея викликав метушню в усьому тодішньому науковому світі. Небаром зросли його противники, які обстоювали далі стару ґеоцентричну систему та відкликались до св. Письма, буцім-то воно суперечить виводам Галілея. І так цитовано слова про „схід і захід сонця", про „незрушимі основи землі", про чудесне задержання сонця в часах воєн Ісуса Навина, то-що.

Зрозуміло, що й Галілеї вступив на те-ж саме поле, в дійсности для нього чуже, бо богословське. В листі до свойого приятеля Бенедиктина Кастелія, що станув на боці нової теорії, пише він таке: „Св. Письмо не може говорити неправди чи там помилятися; його вискази мають більше як абсолютну та ненарушму правду. Але ексегети можуть помилятися на всі лади і дуже великою помилкою було би, якби ми лишались завсіди при його дослівному розясньюванні".

Хоч як слушними були ці виводи, всеж таки нерозумно було братись надворному математикові за теольоґічні питання. (Дослівне чи свобідне, алеґоричне пояснювання текстів св. Письма.) Далеко краще булоб, якби у своїй полеміці з римськими теольогами він був дав річеві природничі докази. І так ціла справа опинилась перед трибуналом св. Інквізиції. Галілеї подався 1615 р. до Риму, щоб особисто опрокинути закиди противників і суддів, але ці відповіли чемно й рішучо — ні.

Здавалось би, що римський трибунал взявся не за свою справу. В дійсности не можна відмовити конгрегації св. Інквізиції компетенції, коли справа найшлася перед її форум. Коперникова теорія і твердження Галілея були самі в собі природничо-фізичними питаннями, але тоді набрали вони богословського характеру та як такі їх обговорювали і... судили.

З особою Галілея поводилися дуже лагідно. При переслуханнях з 1616 року ніколи не зявився він перед суддейським столом Інквізиції, а його зовнішньої свободи ніхто й не думав обмежувати. Та сталось одно: кардинал Белярміно „з доручення св. конгрегації" остеріг його перед дальшим обстоюванням і навчанням Коперникової теорії. „Цьому наказові", говорять далі акти конгрегації, „піддався Галілеї слухняно й обіцяв поправитися". Далі декретом Конгре-

...хозів вирішували вибір у більшости жінки. Значить жінка є мотором купна також і тоді, коли мущина купує. Фабриканти усіх частин світу уважають за вказане збирати перед сезоном продукції питання про те, котрий із їх товарів найбільше підходить під ґуст покупців і до нього достосовують продукцію. Один шеф світового бюра для купецької пропаганди подав, що міродайними є тут відповіді не мущин, але жінок. Купцями, шефами пропаганди, керманичами купецьких підприємств є у більшости мущини. Зате ґро купуючих творять жінки, навіть тоді, коли мущини купують.

Тому більшість фабрикантів і купців старається про добру опінію і огляди жінок а не мущин, та переводять старанні студії над психольоґією жінок при купні і над тим, як придбати їх прихильність. Бо жінки видають гроші, вони є правдивою грошевою силою фабричного і купецького світу, вони роблять купця богатим чи бідним, і то не ті найбогатші жінки, але ті маси біднішого жіноцтва.

Коли читаємо усі виводи про це великанське значіння жінок в інтересах, якому вже й наукова література присвячує богато місця, то мимо волі насувається думка: а що зробили ми в тому напрямі, щоби жінки не йшли до чужих? Чому ми досі не доцінюємо ролі жіноцтва в нашому госп. житті? Чому не зрозуміли ми досі практичного нашої народньої приповідки, яка немов потверджує виводи Кассона, бо каже, що „без жінки і ярмарку не буде".

Практичний досвід підприємців каже, що велике підприємство, яке не дає зиску, лежить поза скобками сфери інтересу. А наша торговельна і промислова кооперація мусить собі ще додати, що коли яка кооператива при усіх сприяючих обставинах і при найбільш економічному веденні все таки не дає зиску, то чи не є тут виною те, що жінки находяться поза скобками сфери її діяльности. Та чи лише кооперація має над цим призадуматися? Цеж справа організованости цілого нашого громадянського життя. Питання про образовання жінок, про їх фахове вишколення і втягнення в орбіту всіх наших організацій є заличним питанням наших змагань. До нього належить поставитися якнайбільше серіозно. Можна позволяти собі при цій темі на дотепи і жарти, але у мене в памяти слова одного селянина з Козоминщини, що сказав раз на госп. нараді: жартуєте собі з жінок, та забуваєте на те, що не йдете вперід, бо жінки вас за полу тримають, що витрачуєте в корчмах гроші тільки тому, що ваші жінки не вміють ні зварити, ні спечи, ні хати прибрати по людськи, а й ви ще не зовсім свідомі, тому, що ваші жінки ще темніші за вас.

М. Творидло.

В Австрії спокій.

Великі демонстрації „Гаймвери" по ріжних містах Долішньої Австрії та у Відні, які відбулися минулої неділі, мали спокійний перебіг. У цих демонстраціях узяло участь понад 50.000 людей.

...гації Індексу з 5. березня 1616 р. заборонено читати й поширювати книжки, що виразно боронили системи Коперника, бо вони противляться св. Письму. І так засуспендовано сам твір Коперника **„donec corrigatur"**.

Другий декрет з 1620 р. подав уже точніше місця, що їх треба було справити — себто такі, де автор викладає свої погляди **„non ex hypothesi, sed asserendo"**. Осуджено теорію Коперника, поставлено на індекс твір Ґалілея. Одначе вина в цьому не римського трибуналу, але самого таки Ґалілея. Подразнений тим, що хтось взагалі може сумніватись, забрався до діла з надмірною пильністю та поспіхом і рішення формально спровокував. Приятелі Ґалілея перестерігали його перед таким завзятим шуканням справедливости. Кардинал Беллармін дораджував не братися з таким поспіхом до справи; Ісусовець Ґрінберґер був тої гадки, що Ґалілеєві годиться уперед всього подати наукові докази, а відтак щойно говорити про св. Письмо. Ось що пише до нього великий фізик, протестант Кеплер: „Через Вашу нерозумну поведінку довели Ви до того, що бодай до часу поправи заборонено читати головний твір Коперника, що вже 80 літ був в уживанні ніким незайманий. Але, як запевняють мене і церковні і світські авторітети, цим не видається ще ніякої колоди на шлях астрономічного досліду".

Бо й справді викладати науку Коперника як гіпотезу — дозволено. Але Ґалілеї не держався тих меж. На весні 1632 р. появився у Фльоренції його „Діяльоґ про дві найважніші системи світа"

(Докінчення буде.)

На увагу!

(Від нашого кореспондента.)

Луцьк, 24. вересня 1929 р.

I.

Колишня наша інтеліґенція-шляхта зникла. Міщанство наше в великому відсоткові теж зникло. Яка причина? Між іншим і та, що ці дві верстви нашого народу відірвалися від широких народніх мас і пішли шляхами своїх особистих інтересів, не розуміючи, що безсмертною частиною нашого народу, красугутним наменем його, є маси.

Подібне явище спостерігається на північно-західніх землях і під цей час. Інтеліґенція наша, може в наслідок дідичности, є такsамо відірвана від народу, як і колишня шляхта; таксамо не розуміє вона, що істота українства та його життєва сила в цих масах. Не маючи отого органічного звязку з душею мас, вона завжди почуває себе непевно; завжди хитається, як рослина, позбавлена коріння; завжди стремить опертися на когось стороннього. Одні з цих інтеліґентів опираються на Москву, другі на Варшаву, треті на якогонебудь панка, який сам і трьох грошів не вартий. Одного не можуть відчути й зрозуміти вони, що єдиний рятунок для них — опертися на цю безсмертну частину нації — народні маси.

Є серед інтеліґенції і такі, які, не маючи в ґрунті мас коріння й хитаючись від вітру подій, весь час лементують на ці вітри, плачуть, зітхають і просять своїх братів — українських діячів і оборонців народніх інтересів, припинити боротьбу. Вони не можуть зрозуміти, що ця боротьба є самим життям, що без боротьби й організаційної праці настаλаб смерть, бо лише в могилі нема боротьби й хвилювань. Не можуть зрозуміти й того, що для них не може бути особистого спокою й щастя, доки не має їх нарід; що не можуть вони мирно спати, коли нарід веде оборонну війну за найвищу цінність — життя.

Але є й третя ґрупа: це та інтеліґентська меншість, яка здобула оперття в масах і йде з ними в ногу на працю, боротьбу, особисті небезпеки, бідування й прикрости з боку перших двох ґруп інтеліґентської верстви. І зійти зі шляху мас, відмовитися від бур і вихрів життя вона не може, бо інакше мусілаб піврвати з народом і вмерти для нього.

II.

Всі ці три ґрупи під цей час зарисувалися на Волині дуже яскраво. Ґрупа, що не вірить у свої сили шукає оперття в сторонніх людей пішла в хруні. Друга ґрупа, що ще не вросла як слід у маси, находиться між двома стільцями: одною ногою стоїть по боці хрунів, другою по боці мас та їхніх провідників. Третя ґрупа йде тою дорогою, якою йшли всі, тепер вільні й висококультурні народи світу. Вона працює, не оглядаючись ні на кого, на ґрунті розбудови української національної культури, українського економічного життя й громадської організації. Це ті, що працюють у „Просвіті", в церкві, в кооперації, „Сільському Господарі", в аматорських гуртках, хорах, на полі боротьби з пиянством, над фізичним і національним вихованням молоді, над розбудженням українського жіноцтва й підготовленням його до нових форм життя, в українському мистецтві, письменстві, публіцистиці й т. д. Ті українці, опираючись на маси, намагаються витворити власні національні цінности й сили, ні від кого незалежні. Вони розуміють, що нарід не вмре лише тоді, коли він буде мати ці цінности й ці сили: культуру й економічний розквіт. Вони знають, що цього народам ніхто сторонній ніколи не давав, а завжди вони здобували власними силами. Що це є конечністю й для українського народу.

III.

Під цей час на Волині дійшло до рішучого зудару між першою й третьою ґрупами: хрунями, що оперлися на чуже рамя й чужі гроші, і між українськими незалежниками, які, маючи за собою маси, вірять, що лише власними силами можна відродити свою культуру й своє господарське життя. Зудар набрав великої сили, і завдяки йому деякі особи відскочили від хрунів, інші захиталися. Счинився великий шум, відголоси якого понеслися по цілому світові, де лише є українці.

Ґрупа, що стоїть посередині між хрунівством й незалежництвом, перелякалася й захвилювалася, роблячи заходи, щоби воюючі сторони припинили боротьбу. Її ходить про особистий спокій, а не про добро українських інституцій та добро народу. Але на диво, ця середня ґрупа, мабуть дуже мало читає й мало студіює життя, бо зовсім не розуміє того, що робиться довкола неї. Її одне цікавить: аби вона могла спокійно жувати хліб, запрацьований тяжкою працею, та спокійно спати.

Тому є необхідним розкрити перед ними жахливу картину того, що під цей час робиться на наших землях.

IV.

Нехай-же вони раз уже зрозуміють, про що ходить, та за чого ведеться боротьба, нехай вже раз вирішать, по чиїй стороні мають станути — по стороні хрунів, що віддають у чужі руки українське життя, чи по стороні тих, що ратують українство шляхом відродження української культури й незалежного господарського життя.

Ось для них картина. Грабський обіцяв протягом пятнацяти років все спольщити. З його часів маємо „язикову уставу". З величезної кількости українських початкових шкіл на Волині залишилося всього пять. Діти наші денаціоналізуються. Дерманська ґімназія зачинена. А 6. ч. з дня 16. червня ц. р. „Ішеґльонд Волиньскі" пише, що приватні середні школи теж повинні бути утраквізовані. Кооперація зустрічає перешкоди: кредити відбирають. Монастирі з їхнім міліоновим майном вже не наші. Статут для церковних брацтв незатверджений. Правне положення церкви не означене, бо раніше „треба скоротити" число парафій. Незатверджений статут Луцького Брацтва, через те воно не може набути прерогатив правної особи й не може домагатися віддання йому забраних домів. Вводиться „жондову унію". Величезні податкові гроші йдуть на ріжні кулка рільнічі, „млодзєж вейску", кооперативи, „Рольніки" й інші організації, що мають за завдання польонізаційну роботу серед населення.

Частина хрунів усім цим так пригнічена, що тратить надію на можливість розвитку української незалежної культури й незалежної української господарки, й говорить уже про „уніфікацію культур" (говорить це один український посол з одинки) та про уніфікацію кооперації і т. д. А що таке уніфікація? Ліквідування всього українського. Для допомоги при нищенні всього українського і для переводження цієї „уніфікації" покликана „Укр. Нива" і той гурток, що створив польсько-українську „Рідну Хату" й дискредитує „Просвіту", українську кооперацію й українську незалежну інтеліґенцію, накидає силоміць контрустанови, створені з „уніфікаційних" фондів.

Отже та інтеліґенція, що стоїть посередині між хрунівством і незалежництвом, повинна нарешті зрозуміти: 1) що йде плановий похід на все українське з метою його ліквідації, 2) що всі ці хрунівські установи, які повстали при чужій допомозі, ведуть власне до цеї згубної для нас мети, а тому в самій своїй істоті є антиукраїнськими й шкідливими, 3) що хрунівське плазування нічого не дало й не може дати й 4) що лише одним спільним фронтом можна оборонити істнуючі установи та розвинути їх на користь українського народу. Хрунівство лише стримує задоволення наших прав і потреб, бо воно дає своїм творцям облудну надію на те, що число хрунів збільшиться, та що вони відмовляться від власної культури й господарського життя та підуть на уніфікацію, себ-то втрату всього рідного.

Тому-то з хрунівством, як найшкідливішим з усіх явищ нашого життя, слід чим скорше покінчити. Всі ці „Рідні Хати", театри, банки, „Ниви", мусять щезнути. Вся українська інтеліґенція мусить зрозуміти, що є для неї один шлях — шлях з масами через „Просвіту", кооперацію, сільсько-господарські організації, церкву й від нікого незалежні та власними силами створені організації.

V.

На Волині ведеться не особиста боротьба між тими чи іншими українцями, а боротьба між двома ідеольоґіями: незалежницькою, гідною великого українського народу, і рабською, хрунівською, що руйнує українське життя й веде до денаціоналізації. Боротьба за честь і життя українського народу під прапором культурного й господарського незалежництва є святим обовязком кожного українця. Сидіння на двох стільцях є пилатовим умиванням рук.

А спроби примирити борців за право українського народу з тими, хто це право продає, — даремні. Таксамо даремні намагання схилити незалежницький табор до припинення боротьби з руїнництвом хрунів. Ця боротьба не сміє припинитися до остаточного виметення з нашої хати хрунівського духа рабства, яничарства й зради.

В. Островський.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Прапор для Ліги Народів.

Ліга Народів — іституція дуже потрібна. Це кожному відоме з передовиць, так, що в малім фейлетоні зайвим булоб це повторювати. Напрацювалася вона за свойого життя досить, зробила чимало добра для змученого людства. Заборонила війни так гостро, що хіба десь хтось раз на рік вирветься з гарматами, літаками і газом та вдарить на противника. Ліга Народів і толі не опускає рук, не забуває вжити свого авторітету.

— Зараз перестаньте! — кричить до воюючих.

— Матери твоїй гарбуз! — відповідають з пошаною обидві сторони.

І Ліга Народів радіє, що все таки її слово не лишається без відповіди.

Після війни натворилося богато національних меншостей. Не знати звідки взялись, бо і границі проведені справедливо і точки Вільсона сяк-так респектовані. Або меншости занадто плодились, або більшости за мало їх нищили.

Ліга Народів і тут розвязала справу позитивно: казала меншостям прилучитися до більшостей, а більшостям скасувати меншости.

Полагодила Ліга ще й богато важніших справ. Торговлю опієм назвала лайдацтвом, а торговлю дівчатами шубравством.

Ясна річ, що маючи за собою таку масу відваленої роботи, Ліга подумала врешті і про себе. Взяла і розписала конкурс на ліговий прапор та герб. Визначила нагороду 1000 голяндських гульденів, які зобовязується виплатити за найліпший проект.

Не знаю, чи нагорода буде виплачена готівкою чи векслями, бо це сильно зміняє суть справи. Адже є богато таких держав, що їх підпис на вексі не варт і нюху табаки, а власника такого вексля „тримають за варята".

Але... нинішні часи такі тяжкі, що навіть безвартісний вексель додає людині охоти до життя. Всетаки це могли би бути гроші...

Тому я рішився взяти участь у конкурсі. Ануж пощастить мені підійти під смак лігових потентатів.

В першу чергу краска:

Краска прапору повинна бути жовта. Чому? — спитаєте. — Тому, що Ліга Народів — інституція ще дуже молоденька, так сказатиб у пеленках, а має за собою богато зробленого. Жовта краска, це краска молода, здорова і весела. Називають її — що правда — і краскою заздрости, але тоді має вона дещо інший відтінок. Краску треба брати таку, яка була на австрійськім прапорі, де вона себе блескучо оправдала.

Щодо гербу, то справа виглядає складніше. Прегарно надавалась би січкарня, але з огляду на нагороди одного часопису, вона стала занадто банальною. Лишається другий помисл: баба зі ступою. Проект цей думаю не поганий, тільки виринає одна трудність: як намалювати воду в ступі?! А вода повиннаб бути намальована, бо тоді щойно герб мав би символічне значіння.

Сподіюся, що наші графіки прийдуть мені з помічю і порадять, як усунути трудноші з водою. Тоді я певний за першу нагороду і незадовго світ захоплюватись буде прапором дорогої нам усім Ліги Народів.

„На жовтім полі товче баба в ступі воду".

Галактіон Чіпка.

Перед реформою англійського банку.

Англійський канцлер скарбу Сновден виробляє проект зміни дотеперішньої організації англійського банку. Управа цього банку має бути модернізована відповідно до вимог промислу та професійних союзів і стояти під гострішою контролею міністерства народнього господарства. Досі в управі англійського банку були лише банкирі, а тепер мають бути ще представники уряду, промислових союзів та професійних союзів.

Зі спортового життя.

Дужання в спортовім цирку.

В понеділок (30. вересня), у 12-ий день змагань, поклав Штекер Шнайдера в 23 мін., Петрович уже в 3 мін. Бахраттого, Щербінський в 9 мін. Шварцбауера. Повна емоцій боротьба Стібора з Пошофом перейшла по 1-годинних змаганнях на пункти. Переміг Пошоф у відношенні 3:2. Дужання Бартника з Віллінгом по 20 мін. скінчилися ремісово. — З турніру викреслено Горвачка і Брікнера, бо оба вони переступили вже норму програних змагань.

Нині, в середу, змагаються: Стібор-Грінберг, Карш-Щербінський, Віллінг-Бартник (ріш.), Самсон-Штекер (ріш. в амер. стилі), Петрович-Пошоф.

Наради соймових клюбів.

Вітос на овиді.

Дня 1. жовтня радили ріжні сойм. клюби. Клюб ББ. радив під проводом віцепрез пос. Косцялковського, який заступав хорого Славека. Пос. Косцялковський виголосив політ. реферат, проф. Кшижановський зясував госп. положення краю, пос. Погорецький положення хліборобства. Реферат пос. Косцялковського, як зачувати, заманіфестував на зовні згідність між двома поборюючими себе ґрупами: лібералів і полковників. Пос. Косц. виступав проти опозиції інших соймових партій, зазначив, що потравневий уряд найліберальніший, а ББ. бореться за зміну конституції, яка буде поважним кроком вперед на дорозі до великодержавного розвитку Польщі. В дискусії постановили гостро виступати проти опозиційної постави, зверненої проти марш. Пілсудського.

Ухвали „Строн. Хл." є дуже аґресивні у відношенні до марш. Пілсудського, так що з цензурних причин годі їх подавати. На клюбових нарадах вибрали теж нові клюбові керовництва. На місце поміркованої президії вибрано нове з Вінц. Вітосом, Керніком і Ратаєм. Вибори ці означають сильні опозиційні настрої в досі спокійнім „Пясті". Вітос застеріг собі кілька днів надуми.

На засіданні клюбу ППС. пос. Недзялковський в рефераті зясував тактику, яку задумує вести ППС разом з іншими клюбами лівиці та центру після скликання сойму. Пригадав ухвалу з ост. передферійного засідання ППС., що заявляється за уступленням уряду Світальського. Клюб приняв до відома звіт і затвердив програму праці. На засіданні „Визволеня" віцемарш. Возьніцький зрікся головства клюбу. Головою клюбу вибрали Роґа. Пос. Возьніцький одержав становище одного з 4 заступників голов. Клюб ХД. радив під проводом Хацінського, який здав звіт із політ. положення. На засіданні НПР. обговорювали заповіджене внесення заяви недовіря для уряду Світальського. Радили теж над енунціяцією марш. Пілсудського, яка заповідає обмеження бюдж. прав сойму. На засіданні Стр. Хл. після реферату пос. Домбського, ухвалили резолюції, які признають становище президії в справі відмови участи в конференції в бюдж. справах премієра і предложення пос. Славека. Обі ці справи мають бути предметом нарад сойму, якого сесії досі не скликано. Стр. Хл. уважає скликання сойму конечним. Дальші резолюції домагаються димісії цілого кабінету і ліквідації санац. режіму.

Дня 2. жовтня мають відбутися наради представників центру лівиці (центроліву), які будуть присвячені обговоренню можливости надання одностайного характеру політ. виступам центру та лівиці.

Пос. Недзялковський зреферує внесення, з яким ППС. виступить на інавґураційнім засіданні сойму, а яке домагається уступлення прем. Світальського. Мають теж висунути ініціятиву до зложення в надходячій сойм. сесії проекту закону про збори та про відповідальність урядовців підчас виборів.

—o—

Ракетовий літак.

Інж. Фріц Опель старався в понеділок летіти літаком, у якім вбудовано 9 ракет. Після третьої спроби літак (що важив 275 кг.) піднісся і окружив лет. майдан зі скорістю 150 км. на годину. При причалюванні скорість зменшилася на 100 км., тому апарат трохи ушкодився.

—o—

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·88·00—8·88·50, канадійський долар 8·80·00—8·81·00, чеська корона 0·26·33—0·26·50, австрійський шілінг 1·25·00—1·25·50, румун. лей 0·05·00—0·05·25, французький франк 0·34·50—0·34·75, швайцарський франк 1·71·50—1·72·00, фунт штерлінгів 43·30·00—43·50·00, радянський червінець 17·00—17·50.

Золото: 20 корон 36·30·00—36·60·00, 20 франків 34·20·00—34·50·00, 20 німецьких марок 42·00·00—42·40·00, 10 російських рублів 46·00·00—46·40·00.

Срібло: Австрійська корона 0·62·50—0·63·50, 5 австрійських корон 3·21·00—3·30·00, австрійський фльорен 1·62·00—1·65·00, російський рубель 2·60·00—2·65·00 копійки за рубель 1·30·00—1·35·00

Збіжа.

Пшениця двірська 37·25—38·25, пшениця селянська 34·50—35·50, жито галицьке 22·50—23·50, ячмінь галицький броварняний 00·00—00·00, ячмінь на мливо 18·50—19·50, ячмінь пастівний 00·00—00·00 овес галицький 20·00—21·00, кукурудза румунська 25·75—26·75, бараболя промислова 0·00—0·00, фасоля біла 00·00—000·00, фасоля кольорова 00·00—00·00, фасоля краса 00·00—00·00, горох пів-Вікторія 45·00—50·00, горох пільний 32·00—35·00, бобик 28·25—29·25, мішанка паст. в зерні 00·00—00·00, вика 31·00—33·00, сіно солодке красне пресоване 7·00—8·00, солома пресована 4·00—5·00, гречка 26·00—

Наша кооперація.

(З приводу статті д-ра Стецюка.)

З приємністю приходиться ствердити, що статистика Р. С. У. К. дочекалася обговорення в нашій пресі. Писали про неї і витягали ріжні висновки в довгих статтях: „Слово Польске", „Справи Народовосьцьове", „Хвіля", ба навіть чеський часопис „Господарскі Обзор", а в нашій пресі появилася вже давніше стаття в „Ділі" М. Творидла, а перед двома тижнями (14. і 15. вересня) стаття д-ра Стецюка.

Треба бути вдячним д-ру Стецюкові за його статтю, бо може вона промовить до переконання як не загалу нашого громадянства, то бодай відповідальних людей в нашім господарськім житті, що статистика є дійсно корисна й конечна річ. Тим є цінна стаття д-ра С. Другою її доброю прикметою є сам факт, що ширший круг громадян, як бачимо, цікавиться вже сухим цифровим матеріялом, що свідчить про те, що ступаємо вже на вищий щабель суспільного вишколення.

Та всеж таки поруч своїх позитивних прикмет стаття д-ра С. має і деякі неґативні риси, які моглиб викликати враження, що статистичний огляд, виданий Р. С. У. К., це просто марно витрачений гріш. Це приневолює мене забрати слово в цій справі.

Автор не аналізує укладу нашого статист. огляду, не признає йому ні одної позитивної риси, тільки опрокидує взагалі цілий той огляд РСУК за 1927 рік. Кінець-кінців виходить зі статті, що ціла наша статистика не має ніякої вартости. Нам здається, що автор задалеко посунувся у критичному розгоні. Перейдемо по черзі важніші заміти автора.

Деякі формальні термінольогічні заміти, прим. „білянс", а не „рахунок білянсу" і т. д., слушні. Термінольогію треба устійнити. Зате замiт щодо пересічних, яких автор не визнає зовсім, цілком неслушний. Наші „пересічні" відносяться все до одної ґрупи, отже не можна казати, що пересічна нічого не варта, бо відноситься до великого числа випадків. Саме навпаки: чим більше заобсервовано випадків, тим пересічна більше зближена до дійсности (закон великих чисел!). Очевидно, можна, як того м. ін. бажає автор, упорядковувати матеріял у більше число підґруп (після власного капіталу, уділів чи як там) і порівнювати в поодиноких ґрупах торги, задовження, обтяження і т. д. Але при творенні таких ґруп, прим. в госп.-споживчій кооперації після власного капіталу (до 500 зол., 500—1000 і т. д.) знову-же вийдуть пересічні, котрих автор не визнає. Без них неможливе ніяке порівнання ні в часі, ні між окремими ґрупами. Безперечно, що ідеалом статистики є наблизитися якнайбільше до стандарду і творити ґрупи чи типи по можливости найближчі до реальних одиниць. Та цього роду праця вимагає куди більшого персонального і технічного апарату (включно до спец. машинового уладження), що в наших умовах і при наших скромних грошових засобах є покищо нездійсниме. Автор замічає, що не можна ділити людей на дроби — при обчислюванні пересічних бо це не цукор, ні перець. Слушно, але погляньте в статистичні публікації, прим. у „Рочнік Статистикі Р. П." (щоби довго не шукати) або на видання Центр. Статист. Управи Рад. України, й найдете ті „пересічні" чи не на кожній стороні.

Пише автор, що матеріял не розроблений і подає, що треба би обговорити всі рахунки (розуміється уложені в статистичну систему), як: Рахунок оборот., коштів завідування, каси, уділів, товарів, продуктів і т. д. Очевидно, ті рахунки чи поодинокі їх позиції мусять бути льоґічно ґрупами уложені. Таких рахунків є в кожнім замкненні кругло 15. Я також годжуся з тим, що треба це все обробити і я певний, що колись „українські докторанти" будуть робити студії над окремими проблемами чи писати навіть монографії окремих наших кооператив, з чого вийде неодин солідний том. Наш статист. відділ цього зробити не може, бо наша кооперація не в силі поставити ще нині наукового інституту зі всім людським і технічним апаратом. Німці змагають від довгих літ до того, щоб наладнати свою державну статистику на американський лад, бо там, як слушно згадує автор, статистика квітуча, але донині не

відчували ще вповні свого бажання, м. ін. також з фінансових причин.

Може автор, знаючи техніку статистичної роботи і не порушував би деяких справ, якби був завдав собі труду і перечитав наш останній випуск „Західньо-українська кооперація в 1927 р.". Там-же на стор. VIII. виразно написано: „Поки-що стат. відділ РСУК обмежується майже виключно до обрібки тих рахунків біляксу, що вимагає Кооп. Рада у Варшаві, а цього ще за мало для пізнання наших недомагань і потреб. Отже стат. відділ не може обмежитися такою працею, бо перед ним лежить ширше завдання. Попри те, що статистика має вийти протягом найближчого широку по скінченні ділового року, наш статистичний відділ повинен вести статистику товарообігу, стат. споживання, стат. цін, занятися обслідуванням середовища, в якім росте кооперація, обслідуванням матеріяльного, соціяльного, культурного і ін. життя членів кооператив, не рахуючи всебічного освітлення кооперативного життя з точки погляду торговельної, організаційної, освітньої і т. д.".

З того видно, що наш статистичний відділ над тими справами, які м. і. порушив д-р С., застановляєся і має досить широку програму. Наразі ми обмежимося до того, щоб підготовити матеріял для Кооп. Ради, а в річнім огляді матеріял обробляємо лише згрубша, щоб нашим кооперативним робітникам дати бодай загальний образ стану нашої кооперації. А що не можна зволікати з випуском статистики, то декотрі питання ми змушені пускати окремими статтями в „Кооп. Республиці" і то, на жаль, не систематично, але відповідно до потреб дня. В подібному положенні є і всі польські кооп. союзи. І коли взяти до рук їх статистичні збірники й порівняти з останнім нашим, то наш як не ліпший, то в кожнім разі не гірший від неодного з польських.

Правда, наш огляд не має претенсій до чисто наукової праці і хоч яка неповна ця наша статистика, то якусь практичну і навіть може й наукову вартість вона чейже має. Треба бути дуже відважним, щоби твердити, що „зі статистики в такім виді, в якім вона тепер є, практичної вартости нема майже ніякої, а теоретично вона не дає майже нічого нового". Проф. Шимонович, що мабуть знається в тих справах, в листі до РСУК про другий випуск нашої статистики по війні між ін. каже: „Наприкінці вважаю своїм обовязком зазначити, що останній звіт РСУК під заголовком „Зах.-українська кооперація в 1926 р." є дуже гарно опрацьований, а тому для наукового дослідження він дає богатий матеріял". А треба знати, що обрібка за 1927-ий рік є значно ширша й докладніща.

Інж. Ол. Охрим.

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич, вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої). Тел. 5960.** 238 6—7

— **Арештування.** Нині в ночі арештували у Львові студентку Стефанію Кордубівну; причина невідома.

— **Львівські шахісти.** Всі львівські шахові клюби організують турнір за мистецтво міста Львова на рік 1930. Турнір почнеться дня 10. жовтня ц. р. в 18-ій год. в каварні Центральній, площа Галицька ч. 7. — Зголошуватися вечором в каварні Центральній у д-ра Г. Шаудера або у інж. О. Пйотровського, вул. Пілсудського 11 а.

— **Львівська темна хроніка.** Хто втомлений життям, вертаючи в ночі до хати схоче відпочити на лавці в якімсь міськім городі і заснути, нехай не роздягається; його роздягнуть інші, аматори чужого вбрання й обуви. Таке трапилось якомусь Різникові. Роздягальниками були молодці Е. Лянгер і Б. Ляндес, що дістали за цю сміливість 6 місяців. — У Львові можна бути купцем без готівки і без промислового свідоцтва 5 літ, коли... про це ніхто не знає. Цеї штуки доконав гер Сухер Шпігель з Жовківської вул. — Візник з пекарні „Сноп" Григорій Дудек відповідатиме нині перед судом за вбивство свого товариша по професії Тирая. Дудек убив Тирая, коли цей спав, залізною штабою. Причина — поличник, якого Тирай дав Дудкові в обороні своєї сестри, а в присутности кількох робітниць. Дудек не міг пережити цеї образи.

— **Перевантажені поїзди.** Офіціяльна статистика варшавського міністерства шляхів стверджує, що з року на рік зростає особовий і вантажний рух на залізницях. При цьому нема природного зросту поїздів і вагонів. На деяких шляхах пасажири мусять постійно стояти в коридорах у натовпі цілими годинами.

— **Проти опери.** „Дзєннік Львовскі" поміщує інтерв'ю з проф. львівського університету Хилінським, що стоїть дуже близько до театральних справ. Ця зовсім безстороння людина, далека від партійних і гурткових настроїв, які закрашують усю театральну кампанію, заявила, що є прихильником погляду, що львівську оперу треба скасувати. Опера відає три четвертини субвенції і до цього є кепська. Опера має тільки тоді підставу існування, коли стоїть на високім рівні.

— **Проти українських збірок.** Шовіністично-кресовий „Курєр Станіславовскі", що в попередньому числі назвав сумним проявом ходження польської публики до українського театру ім. Тобилевича, виступив у найновішому (480.) числі проти збірок на українські цілі по вулицях Станиславова. Під притокою, що збірок у Станиславові є взагалі за багато, домагається він унормування тої справи так, аби на першому місці були збірки на цілі Л. О. П. П-у й інші потреби загально-державного значіння, а щойно потім збірки на цілі гуманітарні і т. п. Збірки на українські культурно-гуманітарні цілі не подобаються „Кур. Стан." до тої міри, що він з поминенням правди виписав: „Прим ведуть руські комітети, що збирають майже щоденно на ріжні цілі". Аж так далеко загнався у сліпім шовінізмі орган посадника міста п. Хованьца!

— **Новий німецький часопис у Румунії.** Чимало провідних осіб з політичного, господарського й духового життя німців у Румунії звернулося в липні з зазивом до німецького загалу, щоби приступив до заснування нового німецького часопису в Букарешті, який як понадльокальний орган має обєднати німців цілого розселення в Румунії. Зголошення паїв (по 1000 л.) кінчиться цього місяця. Німці засновують вже 8-ий денник, а наш один на Буковині бориться тяжко за своє істнування. („Час".)

— **Нежонаті священики — в манастир.** Грецька преса приносить звістку, що має для наших читачів одну актуальну риску. Парляментарна комісія в Атенах рішила, що на майбутнє не можуть діставати парохій нежонаті священики. Вона вийшла з довголітнього досвіду, що ті, які хотять жити в целібаті, повинні просто йти в манастир, а не на село, де душпастирі повинні жити нормально і своїм способом життя давати приклад своїм вірним.

— **Геніяльний рахівничий.** Цими днями помістили ми звістку про смерть д-ра Готфріда Рікле у Франкфурті, якого звали „математичним феноменом". Знавці твердять, що його талант у цифрових обчисленнях не був досі перевищений ніякою відомою людиною в історії. Рікле був виїмковим жонглером чисел. Він показував прилюдно таку „штуку": підносив чотиромісцеве число до квадрату, а рівночасно повторяв на память якенебудь нашвидку написане йому число з 24 позиціями. В останніх роках свого життя він обчислив шлях 54 планет. Поверхню планети, якої промір подавали йому, він вичисляв у чотирьох секундах. Щоби запамятати 200 чисел, на це досить було йому 7 хвилин і 4 секунди. Досі ніодин математик світа не в силі був запамятати 200 чисел.

— **Ріжні вістки.** У Тауарі помер патріярх східньої церкви із Константинополя Базілеус III. у 93 р. життя. — Помер бувший японський премієр барон Танака у 66 р. життя; японський цісар переслав його рідні традиційний жалібний дар... 12 пляшок вина. — У Бадені помер відомий композитор Людвик Рот, бувший віденський диригент. Є він автором оперет „Ляйтнант на морі" і „Пані реклама", граних у Відні й на чужині. — На Гавайських островах тремтить земля; головна вулиця пристані Гільо знищена. — З нагоди 80-ліття уродин відомого російського фізіольога Павлова, члена Академії Наук у Ленінграді, рада народніх комісарів видала спеціяльний декрет, яким призначила 100.000 рублів для його розпорядження на нові досліди. — На 30 літ вязниці засудили італійського посла Чезаре Россі, що брав участь у вбивстві соціялістичного посла Матеотія, втік до Швайцарії, а відтак вернувся. — За один рік украли в Спол. Державах 116.000 авт, з чого 98.000 відобрали від злодіїв.

— **Справжня парижанка чешкою.** У Парижі почнеться цікавий процес за міліони залишені в спадщині танцюристкою Габі Деліс, відомою в усіх столицях світа. Вмерла вона молодо у 1919 році, а лишила велике майно. Від цього часу найшлося вже 25 родин, які мають претенсії до її спадщини. Між ними є й одна чеська рідня, що живе в Мощеніц, біля Прерав, яка зголосила свої претенсії до майна зараз після смерти Деліс, заявивши, що Габі Деліс називалася у дійсности Гедвіг Навратіль і була чешкою. Один чеський друкар Мартінчік з Ольміц, що кохався в ній, має на доказ цієї претенсії оригінальні листи від Деліс уже з доби, коли вона була „світовою славою" і любкою... португальського короля. Крім чеської рідні Навратіль зголосилась до спадщини мадярська рідня цього ж прізвища.

— **Мода і чудеса.** Священики французької дієцезії Мулен дістали від свого епископа офіціяльний лист, щоби повідомили своїх парохіян, що жінки, які вибираються до відпустового міста Люрд, славного своїми чудесами, не можуть їхати в коротких спідницях і декольтах або з короткими рукавами. Мотив: такі жінки не можуть рахувати на те, щоби там найти полекшу для своїх тілесних болів або душевних. Ця заборона є вповні виправдана; відпустове місце не є купелевим. Французька преса признаючи епископові рацію в принципі, робить тільки застереження щодо сформульованих ним мотивів цієї заборони. Вона твердить, що епископ не повинен випереджувати ласки Божої та чудес Богородиці з Люрд і означувати межі небесної доброти. Може неодна з нещасливих жінок, що їде до Люрд не має іншої сукні як ту, яку справила собі ще торік, коли загальна мода була „коротка". На щастя, нова мода приходить з допомогою епископові, що опікується чудесами в Люрд — жіночі спідниці видовжились, завдяки впливам париських кравців.

— **Казки життя.** У місті Мейн (Спол. Держави) застрілився цими днями в вязничній келії один інжинір, засуджений на 15 літ вязниці за вбивство одного банкового урядовця. Самогубець Уіліям Франко був емігрантом з Бразилії. Своєю енергією й талантом дійшов він до становища директора електрівні. Там познайомився він з донькою одного купця, з якою хотів женитись. Одного разу пішов він до банку взяти гроші. Там за столом побачив він банкового урядовця, що був наче його копією. Оба були сильно збентежені цією схожістю. Всі присутні також звернули увагу на двох „двійняків". Згодом оба зустрілись у театрі. Франко був у товаристві нареченої. Коли Уілкінс (його двійняк) йому вклонився, той навіть не відповів на цей поклін. Франко був сильно схвильований фактом, що має свою ходячу копію. Він вірив у те, що це буде причиною його нещастя і ця ідея стала його переслідувати. Одного дня в ресторані, де він вечеряв, застав він свого „двійняка", що читав листа від його нареченої. Послужник помилився і передав листа Уілкінсові у пересвідченні, що це Франко. Цього було досить для Франка, який образив Уілкінса і домагався від нього прилюдного виправдання. Коли Уілкінс відмовив, Франко застрілив його. За це дістав він 15 літ вязниці. У ній витримав він усього 4 роки.

— **Подорож на місяць.** Польський сільський багатир Фльондра приїхав зпід Варшави до столиці за орудками. На базарі підслухав він розмову двох панків. Один із них нарікав на тяжкі часи і признався, що рішив вимігрувати до Америки. Другий на це іронічно зсміхнувся, заявивши, що Америка давно вже перестала бути країною щастя. Зате тепер учені відкрили пребагаті землі на місяці, при помочі ракети. Фльондра з роззявленою губою довідався, що астрономічне варшавське товариство вже закупило на місяці невеличку територію, де добуває срібло й золото. Коли Фльондра вдався з ними в балачку, він довідався, що один із них є інжиніром і вибирається туди на роботу. Після довгих пертрактацій інжинір згодився взяти Фльондру до спілки, з тим, що відступить йому клаптик землі за 1500 долярів. Щоби доказати недовірі-хліборобові, що це справа реальна, вони пішли до нотаря і там списали формальний контракт. Фльондра передав гроші нотареві до депозиту. Після цього пішов він з інжиніром і його товаришами облити цей інтерес. Коли прокинувся в шинку на лавці, його кумів не було. На небі сяв місяць, а ракета, що мала власника терснів на місяці відвезти його туди не стояла на вулиці поруч авт. Фльондра прочуняв і почимчикував до найближчого поліційного комісаріяту за радою. Там думали спочатку, що це божевільний, але згодом переконались, що освіта в околиці Варшави не стоїть ще так високо, щоби з неї можна дістатись на місяць.

— **Наваплювання піль, левад і пасовиськ.** Одним із найбільше забутих хліборобами способів навозу є вапно. Хлібороби, що вживають інших навозів для поправи плодности грунту, забувають найчастіше про навапнення землі. Коли це зробити у відповідній порі і як треба, тоді скількість і якість урожаю побільшується. Нашій землі взагалі часто бракує вапна і тому справа навапнювання грунтів є тепер дуже актуальна. Паленого меленого вапна треба вживати у відношенні 16—25 цетнарів на гектар. Крім цього треба те розкинене вапно цього-ж дня прикрити бороною, плугом або культиватором. Тепер у добі, коли покривають навозом левади і пасовиська, дуже важна річ посипати їх вапном. Палене мелене вапно, єдине випробоване хліборобами є умовиною знаменитого використання природних прикмет грунту й клімату та інтенсивного впливу при штучних навозах. Точно й корисно доставляє його на кожне замовлення фірма Йосиф Каррах, Львів, вул. Костюшка 18.

З театру.

Народній Театр ім. І. Тобілевича у Станиславові: „Паяцик", оперета на 3 дії Штольца.

Хто зна, може доживемо ще й до часу, коли львівські театромани їздитимуть на суботу й неділю до Станиславова, щоби почути українську песу. Якби завели постійну воздушну комунікацію між Львовом і Станиславовом, то можна би навіть боронити погляду, що у Львові, де публика взагалі театру не розуміє, наш театр не зможе себе так добре почувати, як поза ним.

Саля „Сокола". Премієра французької оперетки. Натовп. Ще трохи й треба би кликати пожежника, що грає в цій оперетці одну з головних роль. Коли йде вверх завіса, можна піддатись омані, що ось сидиш у французькім театрику. Париж не має на такий репертуар більших сцен і саль, приємніших декорацій, дбайливішої обстановки, а може чепурніше одягнених акторок. (Там більшу вагу кладуть на те, щоби вони були більше роздягнені).

Лібретто оперетки — „клясично"-французька схема водевілю. Великий здоровий пожежник готов кожної хвилини гасити вогонь у пані радникової чи аптикаревої, коли підчас неприсутности мужа вони горять. Старий граф має замісць необхідних даних на мужа необхідні гроші, щоби жінка могла ходити по крамницях. У париській крамниці можна справді купити все, і там, як у французькім водевілі зустрічаються особи так несподівано, що лише завіса спасає кожну дію від прилюдного закінчення таких зустрічей.

„Паяцик" перетиканий балетом не на зразок імпровізацій наших мандрівних театрів, а справді дотепними, оригінальними танцями, що вийшли зпід умілої руки фахового балетмайстра. Голоси не є аматорською імітацією, а голосами справжніх артистів. Декорації Боровика не є наспіх поклеєною мазаниною, а художньою композицією. Та те, що зворушує нашого глядача мабуть найбільше це автентичність предметів на сцені: скриньки, скрині, забавки а навіть... живі коти!

Нема побічних роль. Кожна викінчена й відограна живо, майже з приємністю. Сям-там почувається несміливість, природну на першій виставі, але акція пливе легко. Тільки тому, що актори не є французами важко їм попасти в фарсове темпо, яке виправдало би цілу сітку „Кві про кво", що повинні кінчитись зовсім цирковим настроєм. Аж тоді лекше було би зрозуміти виступ стереотипного у французьких комедіях комісаря поліції, що розвязує неодну комедію, стверджуючи заарапжовану прихапцем подружу зраду.

Неодин добрий дотеп пропав перекладений або повторений якнебудь, інколи незрозумілий. Такі недостачі звичайно виправляються при дальших виставах. Зате загальне враження справді виїмкове. „Театр ім. І. Тобілевича" ввів ще одну новину в своїх постановках: три головні ролі „дублюють" по черзі три пари артистів: Голіцинська або Костівна, Базилевич або Нікітин, Боровик або Паздрій. Пані Костівній не легко буде дорівняти сценічній рутині пані Голіцинської, вона надолужить голосом; п. Паздрієві нелегко це буде супроти Боровика; він надолужить це дикцією; п. Нікітин не має цього мистецтва орудування голосом, що Базилевич, зате має більший голосовий матеріял. Зайве роздавати їм поодиноко компліменти. Неодин глядач піде зацікавлений удруге на ту саму песу в новій обсаді, щоби порівняти ріжну гру цих артистів.

П. Ленська є незрівняна як Джозетта і важко було би її заступити. П. Блавацький був знаменито поломаним ґрафом; п-ні Совачева звертає на себе увагу в найменшій ролі і завдяки свому темпераментові забуває за свої літа; дуже добре передає характеристичні ролі п. Хичій; без закиду є п. Даньчак; чотири мідінетки (Долинська, Пеліхівна і Чермаківна) працюють зручно ногами й руками.

Почувається, що артисти вдоволені своєю працею і цей загальний настрій переходить на авдиторію.

М. Р.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Середа 2-го жовтня, год. 7·30 веч. „Травіята". Гостинний виступ Ст. Корвін-Шиманської.

Четвер 3-го жовтня, год. 7·30 веч. „Найгарніша з жінок". Гостинний виступ М. Вавжковича (50% знижки).

Малий Міський Театр:

Середа 2-го жовтня, год. 7·30 веч. „Поїзд марево" (50% знижки).

Четвер 3-го жовтня, год. 7·30 веч. „Мала грішниця" (50% знижки).

Кіна.

Аполльо: „Остерігаю" (Лявра ля Плянте).

Касіно: „На захід від Занзібару (Льон Чаней).

Кольосей: „Щирозолотий плай" (Фред Томсон) і „Детективи Ріф і Раф".

Лев: „Пристань мрій".

Люна: „Полевий суд у Сяноці" (Каселянова сповідь).

Марусенька: „Гріхи батьків" (Янінгс).

Оаза: „Вулична співачка" зі співами (Мейрі Пікфорд).

Палас: „Її перчик".

Пан: „Д-р Шефер, лікар жіночих недуг".

Пасаж: „Пімста еспанця".

Стильове: „Кікі — танцюристка з Фолі Бержере" і „Потоптана честь".

Фатаморгана: „Поліцмайстер Тагеєв" Запольської.

Химера: „Дочка подку".

Утіха: „Князь лісів" (Дуглас Фейрбенкс).

Спортовий цирк.

Міжнародні змагання в дужанні в цирку при вул. Копениіка ч. 33. Початок щодня год. 8·30 веч.

Програма радіо.

Четвер 3-го.

Варшава (1411,7) 20·30 Популярний концерт. 22·45 Музика до танців.

Краків (312,8) 20·30 Вечірній концерт.

Гельсінгсфорс (221,4) 19.05 Симфонічний концерт.

Ляйпціг (259) 20·00 Фуга Баха.

Братислава (279) 19·05 Віденські вальси.

Талін (296). 18·00 Симфонічний концерт.

Льондон (356,3). 19·45 Скрипка. 22·30 Музика до танців.

Штутгарт (360) 22·45 Концерт.

Рим (441). 21·00 Симфонічний концерт.

Франкфурт (390). 20·00 „Мадам Батерфляй".

Берлін (418) 18·15 Еспанські мельодії. 20·15 Театр і музика.

Лянгенберг (473) 20·00 „Пратер" — веселе.

Мілано (501). 20·30 „Фаворіта" опера Доніцеті.

Відень (516,3). 21·00 Легкий концерт.

Мюнхен (533). 17·30 Органи.

Будапешт (550). 20·15 Опера.

Москва (825). 22·00 Концерт.

Ленінград (1000) 19·00 Опера або оперетка.

Харків (1304) 20·35 Симфонічний концерт.

Пятниця 4-го.

Варшава (1411,7) 18·00 Мандоліністи. 20·15 Симфонічний концерт.

Краків (312,8). 22·45 Муз. до танців.

Бреслав (253) 21·00 Камерний концерт.

Ляйпціг (259) 16·00 Вальс.

Копенгаген (281) 20·15 Хор і фортепян. 22·00 Орхестра.

Льондон (356,3) 21·30 Концерт. 23·00 Танці з опери.

Штутгарт (360) 21·30 Концерт.

Гамбург (372) 20·00 Веселий концерт.

Берн (403) 20·00 Пісні і баляди.

Берлін (418) 18·30 Соля.

Стокгольм (436) 20·00 Концерт на давніх інструментах.

Рим (441). 21·00 „Фраскіта" оперетка Легара.

Прага (487). 16·30 Камерний квартет.

Мілано (501) 20·30 Симфонічний концерт.

Відень (516,3). 20·0ç „Ґаспароне" оперетка Міллекера.

Мюнхен (533) 19·30 Спів.

Москва (825). 18·30 Опера або оперетка.

Харків (1304). 20·30 Російська музика.

Париж (1725) 21·15 Концерт.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Театр під дирекцією П. Карабіневича. 536 2—?

Микулинці:
Четвер 3.X. „Барон циганів".

Тернопіль:
Пятниця 4.X. Святочне відкриття Подільського Театру. „Запорожець за Дунаєм".
Субота 5.X. „Пташник з Тиролю".
Неділя 6.X. „Чесна Сузанна".
Субота 12.X. „Барон циганів".
Неділя 13.X. „Маруся Богуславка".

„Вертеп Наших Днів" Галактіона Чіпки і Ле-зе:
Стрий, четвер, дня 3. X. 1929.
Рогатин, пятниця, дня 4. X. 1929.
617 2—2

На „Рідну Школу" зложили ВП.: Евген і Олена з Миндюків Бобовники та Володимир і Ольга зі Садабанів Миндюки 6 ам. дол. замісць повідомлень про своє вінчання, що відбулося дня 24. вересня 1929 р. у Балинцях. — ВП. Жертводавцям складає щиру подяку Головна Управа. 632 1—1

Сирота по бл. п. о. Танячкевичові Неонілля Танячкевич просить цією дорогою всіх знайомих і прихильників покійного її батька, щоби пішли їй на стрічу датками чи то в грошах чи в натурі і таким чином полекшили її важке та занедбане матеріяльне положення. Датки слати на адресу: Неонілля Танячкевич — Богданівка 1 а, Львів, 15. Редакція „Діла" підтримує в цілій повноті це прохання і закликає жертвенних українських громадян допомогти незабезпеченій сироті великого громадянина.

Подяка.

Вп. Д-р Целевичеві Амброзієві, лікареві в Камінці Струмиловій складаємо щиру подяку за солідне лічення нашої доньки Стефанії.

610 **Орищини.**

ЗВИЧАЙНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ
Кружка „Рідної Школи" в Тернополі відбудуться дня **13. жовтня** ц. р. о год. 3. по пол., на випадок недостачі комплету о год. 4. по пол. в салі Т-ва „Міщанське Братство" зі звичайним денним порядком.

631 **Старшина Кружка.**

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.